

Työ- ja elinkeinoministeriö

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/11385/2020

Aihe:

Hiilineutraali Suomi 2035 – kansallisen ilmasto- ja energiastrategian luonnos

Tietoa Kiinteistönomistajat ja rakennuttajat Rakli ry:stä:

Kiinteistönomistajat ja rakennuttajat Rakli ry kokoaa yhteen kiinteistöalan ja rakennuttamisen vastuulliset julkisen ja yksityisen sektorin ammattimaiset toimijat, jotka kattavat asuntojen, toimitilojen ja infrastruktuurin omistajat, rakennuttajat ja käyttäjät sekä näiden ammattimaiset edustajat. Rakli jäsenineen varmistaa, että Suomessa on tilaa hyvälle elämälle. Raklin jäsenorganisaatioiden omistuksessa on noin 100 miljoonan neliön kiinteistökanta Suomessa ja Raklin jäsenet investoivat vuosittain 5–10 miljardia suomalaiseen rakennettuun ympäristöön.

LAUSUNTO

Rakli kiittää mahdollisuudesta lausua käsiteltävään asiaan.

Raklin jäsenorganisaatiot, ammattimaiset kiinteistönomistajat ja rakennuttajat ovat sekä energiatehokkuuden että ilmastonmuutoksen torjunnan edelläkävijöitä kiinteistö- ja rakennusosalalla. Rakli toteutti vuonna 2020 oman vähähiilisyyden tiekarttansa osana hallitusohjelmaan pohjautuvaa tiekartat-hanketta. Raklin jäsenorganisaatiot toteuttavat tiekartassa esitettyjä toimenpiteitä osana omia vastuullisuuden

konkreettisia tekojaan. Toimialojen tekemä tiekarttatyö ja sen mahdolliset päivitykset ovat tärkeää linkittää toimivaksi kokonaisuudeksi ilmasto- ja energiastrategian kanssa.

Rakli kannattaa Suomen vuoteen 2035 ja EU:n vuoteen 2030 ja 2050 asettamia ilmastotavoitteita. Tavoitteen saavuttamiseksi lähtökohdaksi pitää mielestämme asettaa kasvihuonekaasujen vähentäminen ja pidättäytyä osaoptimoinnista tavoitteiden osalta. Oleellista on lisäksi ennen kaikkea vakaan ja ennustettavan sijoitusympäristön luominen vihreän siirtymän vauhdittamiseksi. On huomioitavaa, että finanssiala on ylipäänsä tarttunut Suomessa jo määrätietoisesti vihreän siirtymän edistämiseen ja tätä tukee myös EU – taksonomia yhteisistä eurooppalaisista vihreän rahan pelisäännöistä. Tätä kehitystä ei tule jarruttaa Euroopan laajuisella yksityiskohtaisella teknisellä sääntelyllä, joka ei ota olosuhde-eroja eikä muun muassa energiajärjestelmien erilaisuutta huomioon. Suomen näkökantojen aktiivista esille tuomista EU:ssa tulee jatkaa.

”Varmistetaan tarvittavat resurssit 55-valmiuspaketin uusien velvoitteiden toteuttamisen ja kansallisella tasolla energiatehokkuuden edistämiseen kohdistetaan riittävä energiatuki.” (S. 21 ESITYS, 2.4 Energiatehokkuuden edistäminen)

”Varmistetaan energiatehokkuussopimustoiminnan jatko myös nykyisen sopimuskauden 2017–2025 jälkeen. Sopimusyrityksille ja kunnille luodaan riittävät kannustimet.” (S. 20 ESITYS, 2.4 Energiatehokkuuden edistäminen)

Vapaaehtoinen sopimustoiminta vähentää energiankulutusta vaikuttavalla ja erinomaisella tuotto-panossuhteella. Rakli kannattaa

energiatehokkuussopimustoiminnan jatkoa nykyisen sopimuskauden jälkeen.

“Rakennusten älyvalmiusindikaattorin testausvaiheen käynnistämisestä tehdään päätös toteutettavuusselvityksen valmistumisen jälkeen.” (S. 21 ESITYS, 2.4 Energiatehokkuuden edistäminen)

“Uusien rakennusten ja luvanvaraisen korjausrakentamisen energiatehokkuutta koskevia vaatimuksia tarkastellaan viimeistään vuoden 2023 aikana ja tehdään tämän perusteella tarvittavat vaatimustason muutokset.” (S. 21 ESITYS, 2.4 Energiatehokkuuden edistäminen)

Yksityiskohtaista päällekkäistä sääntelyä tulee välttää.

“Kehitetään sähkömarkkinoita Älyverkkotyöryhmän ja Sektori-integraatiotyöryhmän ehdotusten pohjalta lähtökohtana asiakaskeskeisyys sekä kulutusjouston ja hajautetun sähköntuotannon lisääminen sekä kustannusten tasapuolinen ja oikeudenmukainen jakautuminen sähköjärjestelmän käyttäjien välillä.” (S. 33 ESITYS, 2.7.2 Sähkömarkkinoiden kehittäminen)

Rakli näkee, että sektori-integraation edistäminen on kannatettavaa. Näemme kuitenkin yksityiskohtaisen EU-lainsäädännön koskien rakennusten energijärjestelmiä ja EU-komission halun lisätä päätäntävaltaansa asioissa, joista paras ymmärrys on jäsenmailla selkeäksi riskiksi sektori-integraation edistämiseksi ja kansalliselle ilmasto- ja energiatehokkuustyölle. 55- valmiuspaketissa esillä oleva ehdotus uudeksi rakennusten energiatehokkuusdirektiiviksi, energiatehokkuusdirektiiviksi ja uusiutuvan energian direktiiviksi vievät edellytyksiä sektori-integraation toteuttamiselta Suomessa. 55-valmiuspaketin direktiiviehdotukset keskittävät yksityiskohtaisesti resursseja rakennusten energijärjestelmiin, kun sektori-integraatiossa on kyse päästöttömästä rakennusten ja energijärjestelmän muodostamasta kokonaisuudesta. On olennaista, että säädösympäristö ohjaisi teknologianeutraalisti valitsemaan päästöjä tehokkaimmin vähentävän vaihtoehdon. Energiaverkkoja tulee voida hyödyntää jatkossakin ja kansallisen edunvalvonnan tulee varmistaa, että vähähiilisyiden polku voidaan suunnitella paikalliset olosuhteet, lähtökohdat ja mm. rakennuskannan erityispiirteet huomioiden.

Näemme yksityiskohtaisen keinoin puuttuvan EU-lainsäädännön myös uhkatekijäksi investointien allokoinnissa vähähiilisyiden regulaation kajoessa keinoin millä vähähiilisyttä tehdään.

Rakli kannattaa energiayhteisöjen toiminnan helpottamista, alueellisten verkkojen syntymistä ja älyverkko työryhmän laatimien ehdotusten toteutusta.

“Sähkömarkkinalainsäädäntöön tehtyjen muutosten myötä yhdessä tuotetun sähkön jakaminen paikallisen energiayhteisön tai aktiivisten asiakkaiden ryhmän kesken samalla kiinteistöllä on helpottunut. Lisäksi sähkömarkkinalakiin on lisätty säännökset erillisestä linjasta, jolla sähkön pientuotantoa voidaan liittää sähkönkulutuspaikkaan kiinteistörajan yli. Vaalikauden loppuun mennessä selvitetään erillisiä sähkölinjoja koskevan sääntelyn muutostarpeet energiayhteisöjen toiminnan mahdollistamiseksi tarkoituksenmukaisena osana energiajärjestelmää.” (S. 34 ESITYS, 2.7.2 Sähkömarkkinoiden kehittäminen)

“Jotta monesta eri lähteestä syntyviä ja rakennetun ympäristön pitkä elinkaaren ajalle jakautuvia päästöjä voitaisiin paremmin ohjata, on hallitusohjelman mukaisesti valmisteltu elinkaariarviointiin perustuvaa vähähiilisen rakentamisen säädösohjausta. Sen mukaisesti uusille rakennuksille asetettaisiin käyttötarkoitukseluokkiin perustuvat päästörajat, joita tarkistettaisiin määrävälein Suomen hiilineutraaliustavoitteen seurannassa.” (S. 92 ESITYS, 4.4.4 Rakennukset ja rakentaminen)

Ilmastovaikutusten ja vähähiilisyyden arviointi on olennainen osa rakennushankkeita jo tänä päivänä. Vähähiilisyyden tuominen säädösohjauksen piiriin on sikäli perusteltua. Rakli ei kuitenkaan kannata vähähiilisyyden tuomista lainsäädäntöön nyt esitetyllä mallilla perustuen raja-arvoihin eri käyttötarkoitukseluokan rakennuksille. Rakli näkee, että esitetyllä mallilla lopputuloksena on teoreettinen hiilijalanjäljen ohjaus, ylimääräinen työ ja mekaaninen laskenta rakennushankkeissa. Ei parhaiden markkinakäytänteiden tukeminen vähähiilisydessä. Vaikutuksia ei esitetyllä mallilla myöskään pystytä todentamaan, koska esitetty malli perustuu teoreettiseen laskentaan eikä huomioi rakennushankkeeseen kokonaisuutta eikä parhaita käytössä olevia tietoja vähähiilisyyden ohjaamiseksi hankkeessa. Esitys vähähiilisyyden arviointimenetelmästä raja-arvoihin perustuen on ongelmallinen myös hankekohtaisten innovaatioiden ja parhaiden ratkaisujen tukemisen kannalta. Raklin ja FIGBC:n järjestämässä vähähiilisyyden rakennuttamisen klinikan seminaarissa maaliskuussa lopussa 2022 todettiin että raja-arvoja ei enää tarvita. Hankkeiden hiilijalanjälkeä arvioidaan parhaalla käytettävissä

olevalla tiedolla ja ratkaisujen vaikuttavuutta suhteutetaan saman hankkeen BAU – skenaarioon. Rakli toteaaakin, että aika on jo ajanut esitetyn raja-arvoihin perustuvan säädösohjauksen tavan ohi.

Riskinä ehdotetulla tavalla toteuttaa rakentamisen vähähiilisyden arviointi raja-arvoihin perustuen on myös, että viedään edellytykset sektori-integraation toteuttamiselta energiajärjestelmän ja rakennusten muodostamassa kokonaisuudessa, koska ympäristöministeriön toimesta esitetty malli ohjaa ratkaisuihin jotka eivät ole sektori-integraation mukaisia vaan rakennusta tarkastellaan yksittäisenä saarekkeena.

Rakli on ehdottanut ympäristöministeriölle tapaa, jolla säädökset olisi mahdollista toteuttaa parhaiten rakennuskannan vähähiilisyyttä ja sektori-integraatiota edistäen.

“Puurakennusjärjestelmät ja osaaminen ovat kehittyneet viime vuosina merkittävästi ja kaikkiin rakennustyyppeihin on markkinoilla kustannuskilpailukykyisiä puuratkaisuja ja järjestelmätoimittajia. Puurakentaminen ja puun käyttö rakentamisessa tukee ilmastotavoitteiden saavuttamista monin tavoin. Puun käyttö alentaa rakentamisen hiilijalanjälkeä. Teollinen puurakentaminen edistää materiaalin käytön ja työn tehokkuuden kehitystä. Pitkäkestoiset puutuotteet kasvattavat rakennuskannan hiilivarastoa. Teollisen puurakentamisen edistämistä pitää jatkaa erilaisin teollisuuden kehittämistoimin sekä yleisesti rakentamisen arverkon osaamisen kehittämistoimin. Puu- ja muiden biomateriaalien hankintaosaamista julkisella sektorilla pitää edistää osana vihreitä julkisia ja vähähiilisiä hankintoja.” (S. 92 ESITYS, 4.4.4 Rakennukset ja rakentaminen)

“ Vuoteen 2020 mennessä valmistuneen rakennuskannan muuttamisessa erittäin energiatehokkaaksi ja vähähiiliseksi on tunnistettu kolme keskeistä keinoa: 1) Poistuma ja tilatehokkuuden parantaminen; 2) Ulkovaipan ja teknisten järjestelmien energiatehokkuuden parannukset korjaustoimien ja kunnossapidon yhteydessä ja 3) Fossiilisista

polttoaineista luopuminen energiantuotannossa.” (S. 23 ESITYS, 2.4 Energiatehokkuuden edistäminen)

Rakennuskannan muuttamisessa energiatehokkaaksi tilatehokkuuden parantaminen on keskeistä. Kasvavilla kaupunkiseuduilla kiinteistökannan käytön tehostamista tukevat myös käyttötarkoituksenmuutokset ja purkava lisärakentaminen. Näitä toimia tulee edistää aktiivisesti. Päästöttömyyden polulla energiajärjestelmän uudistaminen on kuitenkin ratkaisevaa myös kiinteistöjen päästöttömyys polulla ja siksi siihen tulisi kiinnittää erityistä huomiota.

ilmasto- ja energiastrategian tiivistelmä: kohta 4.1.

” Prosessiteollisuuden päästöjen vähentämisessä sähköistyminen ja vedyn rooli ovat keskiössä. Jo aiemmin voimaantulleet veroratkaisut, valmisteilla oleva sähköistämistuki sekä energia- ja demonstraatiotuet kannustavat yrityksiä tarvittaviin investointeihin. Ilmasto- ja energiastrategiassa kannustimet painottuvat teknologian kehittämiseen ja kaupallistamiseen. Tämä luo myös suomalaisille yrityksille kestävästä vientistä ja vähentää globaalisti päästöjä suomalaisten yritysten hiilikädenjäljen avulla. Teollisuuden päästöjen vähentäminen toteutuu pääosin toimialojen vähähiilitiekarttojen pohjalta. Tiekarttojen toteuttaminen edellyttää vähähiilisiä investointeja edistävää ja ennakoitavaa toimintaympäristöä. Hallitus tukee politiikkatoimilla vahvasti tätä kehitystä.”

On erinomaista, että toimialojen tiekarttojen rooli on tunnistettu ilmasto- ja energiasuunnitelmassa. Suunnitelman kokonaisuuden ollessa vielä melko täsmennyttävällä tasolla tiekartat voivat tuoda kaivattua konkretia suunnitelman toteuttamiseen. Rakli ehdottaa, että tiekartat päivitetään TEM – johtoisesti vastaamaan nykytilaa energian päästöttömyyskehityksestä ja niille annetaan keskeinen rooli ilmasto- ja energiastrategian toteutuksessa.

4.2 Uusiutuvan energian edistäminen Työ- ja elinkeinoministeriön energiatuki on keskeinen keino edistää uusiutuvan energian investointeja ja kaupallistamista sekä vihreää siirtymää. Hallitus valmistelee uuden energiatukiasetuksen vuoden 2022 aikana ja varmistaa riittävän myöntövaltuuden pienemmän kokoluokan hankkeille sekä varaa uuden teknologian demonstraatiohankkeille rahoitusta [150] miljoonaa euroa erikseen vuosittain. Energiatuen rahoitustarve on aiempaa suurempi, jotta mahdollistetaan teollisuuden kaasun käytöstä irtautuminen uudessa tilanteessa, jossa riippuvuutta on vähennettävä venäläisestä kaasusta. Suoran tuen lisäksi edesautetaan erilaisten rahoitusratkaisujen, kuten riskiä minimoivien kaupallisten instrumenttien, laajenemista ja uusia rahoitusvälineitä.

Hiilineutraali lämmitys on avainasemassa kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisessä. Kaukolämmön ja –jäähdytyksen rooli tulee olemaan keskeinen myös tulevaisuuden energijärjestelmissä. Geo- ja maalämpö sekä muu uusiutuva energia yhdistettynä lämpöpumpputeknologiaan perustuviin energiantuotannon ratkaisuihin täydentävät päästöttömiä lämmönlähteitä, ja ne sopivat hyvin kaukolämpöverkoston. Valmistellaan kustannustehokkaita ja toimitusvarmuuden huomioivia keinoja uusiutuvan energian ja hukkalämpöjen pääsyn edistämiseksi kaukolämpöverkkoon.”

Energiatukien osalta Rakli edellyttää, että kiinteistökannan osalta ne kohdistetaan tasapuolisesti kaikille toimijoille ilman rajoituksia vain tiettyyn osaan rakennuskannasta. Energiatuilla pitäisi kannustaa pitkäjänteiseen päästöttömyyskehittämiseen. Tämä onnistuu parhaiten tukeutumalla energiatehokkuussopimusjärjestelmään.

#

4.4 Energiatehokkuuden edistäminen Energiatehokkuutta edistetään Suomessa pitkäjänteisesti ja laaja-alaisesti, energiatehokkuus ensin –periaatteen mukaisesti. Konkreettisia kansallisia toimenpiteitä ovat meneillään olevan kauden 2017–2025 energiatehokkuussopimukset, energiakatselmuksot, energianeuvonta sekä energiatuki katselmuksille ja energiatehokkuussopimusten puitteissa tehtäville investoinneille. Energiatehokkuussopimukset toimivat jatkossakin keskeisenä kansallisena energiatehokkuuden edistämiskeinona sekä välineenä Suomen ja EU:n ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi. Energiakatselmuksotoiminnalla ja sen jatkuvalla kehittämisellä varmistetaan, että katselmuksia pystytään jatkossakin käyttämään tehokkaana työkaluna energiatehokkuuden parantamisessa.”

”

Turvataan riittävät resurssit Suomen näkökantojen aktiiviseen esille tuomiseen energiatehokkuuteen liittyvien asioiden käsittelyssä EU:ssa. Varmistetaan tarvittavat resurssit 55-valmuspaketin uusien velvoitteiden toteuttamisen ja kansallisella tasolla energiatehokkuuden edistämiseen kohdistetaan riittävä energiatuki.”

Rakentamiseen liittyvien tuotteiden energiatehokkuus ja kustannustehokkuus ovat parantunut jatkuvasti. Nämä luovat edellytyksiä rakennusten energiatehokkuuden parantamiselle. Uusien rakennusten ja luvanvaraisen korjausrakentamisen energiatehokkuutta koskevia vaatimuksia tarkastellaan viimeistään vuoden 2023 aikana ja tehdään tämän perusteella tarvittavat vaatimustason muutokset. 6 (14) Maatalouden energiatehokkuutta on edistetty suunnitelmallisesti vuodesta 2010 lähtien. Maatalouden energiatehokkuustoimia sisällytetään valmisteilla olevaan kansalliseen, EU:n yhteistä maatalouspolitiikkaa koskevaan, CAP-suunnitelmaan ja niiden toteutusta ja kehittämistä jatketaan vuonna 2023 alkavalla uudella CAP-kaudella”

4.8 Sähkömarkkinoiden kehittäminen Sähkömarkkinoiden toimintaa kehitetään Pohjoismaiden ja Baltian maiden alueellisten ja eurooppalaisten markkinoiden lähtökohdista tavoitteena ilmastotavoitteiden täyttäminen, kilpailukykyinen hinta ja hyvä toimitusvarmuus. Digitalisaatiota edistetään lisäämällä kulutuksen ja tuotannon joustavuutta ja aktiivista osallistumista sähkömarkkinoille älykkäiden ratkaisuiden avulla. Kehitetään sähkömarkkinoita Älyverkkotyöryhmän ja Sektoriintegraatiotyöryhmän

ehdotusten pohjalta lähtökohtana asiakaskeskeisyys sekä kulutusjouston ja hajautetun sähköntuotannon lisääminen sekä kustannusten tasapuolinen ja oikeudenmukainen jakautuminen sähköjärjestelmän käyttäjien välillä.